Jezik Kozarčeve Mire Kodolićeve

Dujmović, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:892780

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij hrvatskg jezika i književnosti

Barbara Dujmović

Jezik Kozarčeve Mire Kodolićeve

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Sanda Ham

Osijek, 2015.

Kazalo

Sažetak i ključne riječi 3
Uvod 4
Pregled literature 5
Jezične prilike u Kozarčevo doba 6
Jezik Kozarčeve *Mire Kodolićeve* 8
Pravopis 8
Slovopis 12
Morfolška obilježja 14
Imenice 14
Zamjenice 15
Pridjevi 16
Glagoli 17
Prilozi 18
Prijedlozi 19
Veznici 20
Čestice 20
Zaključak 21
Popis literature 22

Sažetak i ključne riječi

Druga je polovica devetnaestoga stoljeća na području Hrvatske razdoblje pojave i sukoba dviju filoloških škola: zagrebačke filološke škole i hrvatskih vukovaca. Glavni su predstavnici zagrebačke filološke škole, koja se razvila iz ilirizma, Vjekoslav Babukić, Antun Mažuranić i Adolfo Veber Tkalčević. Neka od glavnih obilježja ove filološke škole jesu štokavština koja je uzeta za dijalekatni temelj književnoga jezika i načelo pisanja *kako dobri pisci pišu*. Također, ono za što su se slovničari zagrebačke škole zalagali, a što je bilo novo, jest težnja za postizanjem ujednačenoga hrvatskoga jezika te prihvaćanje svih triju narječja kao dijelova hrvatskoga jezika. S druge strane, hrvatski su se vukovci, vođeni načelom da treba govoriti *kao što dobri štokavci govore*, trudili jezik zagrebačke filološke škole prikazati kao neživotan i zastario, a u tome su i uspjeli budući da su iz sukoba izašli kao pobjednici. Ipak, usporedba slovnica i tekstova nastalih u tome razdoblju pobijaju prikaz jezika zagrebačke filološke škole koji su stvorili hrvatski vukovci. Posljedica pobjede hrvatskih vukovaca jest mijenjanje i prilagođavanje vukovskoj normi tekstova nastalih u devetnaestome stoljeću. Prema tomu, u ovom se radu prikazuje i uspoređuje sa suvremenim hrvatskim jezikom izvorni jezik novele Mira Kodolićeva, vinkovačkoga pisca Josipa Kozarca.

Ključne riječi: Josip Kozarac, zagrebačka filološka škola, jezične prilike, 19. stoljeće, hrvatski vukovci

Uvod

U ovome se završnome radu opisuje jezik novele Mira Kodolićeva autora Josipa Kozarca. Riječ je o jeziku druge polovice devetnaestoga stoljeća pri opisu kojega treba uzeti u obzir norme tadašnjih filoloških škola, ali i slavonski dijalekt, budući da su se Kozarčeva djela gotovo uvijek pripisivala dijalektalnoj književnosti. U radu se navodi kratak pregled literature, odnosno navode se svi obrađivači jezika Kozarčevih djela; objašnjavaju se jezične prilike toga doba, sukob dviju filoloških škola – zagrebačke filološke škole i hrvatskih vukovaca; opisuje se pravopis i slovopis te morfološka obilježja imenica, zamjenica, pridjeva, glagola, priloga, prijedoga, veznika, usklika i čestica te se iznosi zaključak i popis literature.

Pregled literature

Književna obrada Kozarčevih djela nije rijetkost; štoviše, nekoliko književnih teoretičara bavilo se time. No jezik kojime je Josip Kozarac pisao dosada nije bio toliko čest predmet proučavanja jezikoslovaca. Ipak, o jeziku kojime je Kozarac govorio i pisao, odnosno jeziku druge polovice devetnaestog stoljeća govorio je Stjepan Damjanović u svojim knjigama Filološki razgovori (2000.) te Slavonske teme (2006.). U Filološkim razgovorima Stjepan Damjanović upućuje na "nasilne" izmjene jezika djela hrvatskih pisaca devetnaestoga stoljeća, a u Slavonskim temama govori više o tematici Kozarčevih djela, no spominje i Kozarčevo izvrsno poznavanje stare slavonske štokavštine. Emil Štampar u svojemu Predgovoru u Djelima hrvatskih pisaca (1950.) iznosi Kozarčevu biografiju, govori o tematici njegovih djela, opisuje njegov jezik kao "gramatički i pravopisno nehajan" (Štampar, 1950.: 34.) te spominje slavonizme. Stjepan Sekereš govorio je o sintaksi rečenice u knjizi Sintaksa rečenice u Kozarčevim Mrtvim kapitalima (1984.). Sanda Ham doktorirala je na temi Jezik Josipa Kozarca (1993.). Budući da doktorat nije dostupan, za potrebe završnoga rada koristila sam se člancima Sande Ham Govori li Kozarčeva Tena slavonski? (2009.) i Pristup jeziku Josipa Kozarca (2008.). U članku Govori li Kozarčeva Tena slavonski? autorica upućuje na izmjenu jezika Kozarčevih djela i proglašavanje Kozarca dijalekatnim piscem te se pri tome posebno osvrće na novelu Tena. U članku Pristup jeziku Josipa Kozarca autorica predlaže metodologiju nastalu pri opisu jezika Josipa Kozarca kao metodologiju jezikoslovnoga pristupa hrvatskim književnicima koji su također stvarali u drugoj polovici devetnaestoga stoljeća. Naposljetku važno je spomenuti da Kozarčevu novelu Mira Kodolićeva dosada nitko nije jezično opisao.

Jezične prilike u Kozarčevo doba

Jezično stanje devetnaestoga stoljeća na području Hrvatske karakterizira pojava i sukob dviju filoloških škola: zagrebačke filološke škole i hrvatskih vukovaca. Zagrebačka filološka škola razvila se u drugoj polovici 19. stoljeća iz ilirizma, a glavni njezini predstavnici bili su Vjekoslav Babukić, Antun Mažuranić i Adolfo Veber Tkalčević. Naime, od 1836. do 1891. po cijeloj su se Hrvatkoj pisale gramatike koje su prenosile normu zagrebačke filološke škole. Tako ona postaje općeprihvaćeni filološki pokret. Uzimajući štokavštinu (onu koja je nadrasla mjesni štokavski govor) za dijalekatni temelj književnoga jezika, „zagrebačka škola nastavlja tradiciju i nije prijelom ili novo razdoblje u razvoju hrvatskog književnog jezika.“ (Ham, 2006.: 67.)

Ono što je bilo novo kod te filološke škole jest to da su njezini predstavnici težili postizanju ujednačenoga hrvatskoga jezika. Filološka načela iznio je Adolfo Veber Tkalčević 1884. godine u djelu Brus jezika ili zagrebačka škola objavljenom u Viencu, a ona su se odnosila na prihvaćanje najistaknutijih oblika iz štokavštine i zadržavanje pravilnijih oblika iz kajkavštine i čakavštine, ali samo onih koji nisu još izumrli među štokavcima.

Nadalje, jedan od temelja škole bila je štokavština sa sve novijim oblicima. Tako je jekavska štokavština normirana s preporukom da se jat kao *ê* može se čitati kao ikavski, ekavski i jekavski (ijekavski), ali su ti različiti izgovori postupno nestajali i ostao je samo jekavski izgovor. Što se tiče naglasnog sustava, tronaglasni je nenovoštokavski naglasni sustav bio napušten tek sredinom 19. stoljeća, što je bilo postupno zakretanje prema novoštokavštini. (Ham, 2006.: 68.)

Također, izabrani su stari padežni nastavci. Razlog je tomu taj što su zajednički svim trima dijalektima – u staroštokavštini nisu izumrli, a u čakavštini i kajkavštini su živi. Te nastavke jedino nije prihvaćala vukovska štokavština. Sva tri narječja smatrana su dijelovima hrvatskoga jezika, što je važno obilježje zagrebačke škole te ujedno i suprotnost idejama hrvatskih vukovaca.

Međutim, na kraju je pobijedila filološka škola hrvatskih vukovaca. Kao pobjednici, trudili su se jezik zagebačke škole prikazati kao „neživotan, zastario, zatvoren u gramatike i dalek od stvarne uporabe.“ (Ham, 2008.: 240.) No usporedbama slovnica i tekstova nastalih u romantizmu i realizmu (tekstovi Šenoe, Gjalskoga, Kumičića, Kovačića, Kozarca…) pokazalo se suprotno. (Ham, 2008.: 241.)

Spomenuvši hrvatske vukovce, važno je objasniti i osnovnu razliku između njih i zagrebačke škole. Naime, zagrebački su slovničari normirali jezik svjesni da književni jezik mora biti iznad mjesnih govora i dijalekata – kod njih je vrijedilo pravilo *piši kao što dobri pisci pišu* – što znači da oni polaze od pisane književnoumjetničke i književnojezične tradicije. Hrvatski vukovci pak normiraju književni jezik oslanjajući se isključivo na narodni govor – drže se pravila *govori kao što dobri štokavci govore* – te tako pri normiranju polaze od usmenoga štokavskoga govora i ne oslanjaju se na hrvatski književni jezik, nego na dijalekatnu građu Vuka Stefanovića Karadžića. Uz to, još se razlikuju u (ne)uporabi čakavštine i kajkavštine. A potrebno je istaknuti i to da su se hrvatski vukovci bavili više politikom, a manje jezikoslovljem. Tako bi se njihova pobjeda mogla promatrati više kao politička pobjeda, a ne jezikoslovna.

Prema svemu navedenomu, jasno je da su gotovo sva djela hrvatskih književnika devetanestoga stoljeća mijenjana te ne prikazuju pravo stanje hrvatskoga jezika tada, i to samo da bi se uspostavio sklad s vukovskom gramatikom, a time i da bi se prikazalo "jedinstvo" hrvatskoga i srpskoga jezika. Tako se danas hrvatska djela romantizma i realizma čitaju gotovo na suvremenom jeziku, a izvorni jezik tih djela prikazivan je u vrijeme jezičnoga unitarizma kao zastarjel i pokrajnski. Na taj su se način pokušala zaboraviti sva ona jezična obilježja koja su živjela u jeziku prije pobjede vukovaca, a koja su dokazivala da „ni u 19. st. nije bilo jezikoslovnih temelja za stvaranje zajedničkoga književnoga jezika.“ (Ham, 2008.: 253.) Unatoč svemu, slovnice i jezikoslovna politika zagrebače filološke škole, kao nastavci ilirizma, mogu se smatrati čuvarima hrvatskoga jezika i njegove tradicije.

Jezik Kozarčeve *Mire Kodolićeve*

U ovom dijelu rada opisat ću jezik djela Mira Kodolićeva tako što ću jezična obilježja zagrebačke filološke škole, koja su ujedno i obilježja Kozarčeva jezika, potkrijepiti primjerima iz djela te ih usporediti sa stanjem u suvremenome jeziku.

Pravopis

Pravopis je suvremenoga hrvatskoga jezika fonološko-morfonološki. To znači da se „glasovi pišu kako se izgovaraju, tj. isti se glas piše istim slovom bez obzira na postanak pojedine riječi.“ (Babić, 2009.: 43.) Pravopis zagrebačke filološke škole bio je morfonološki, što označava nastojanje „da isti morfem ostaje u istom liku bez obzira što se u različitim okolinama izgovara različito.“ (Babić, 2009.: 43.) Pri takvome načinu pisanja uočljivi su suglasnički skupovi u kojima se prvi morfem bilježi morfonološki bez obzira na glasovno okruženje. Primjeri morfonološkoga bilježenja riječi:

suglasnički skupovi	*Mira Kodolićeva*	suvremeni hrvatski jezik
dk	*sladko, odkako, riedko*	slatko, otkako, rijetko
dt	*odtisnuo, odtisnuti*	otisnuo, otisnuti
stn	*objestna, svakovrstno, ustne*	objesna, svakovrsno, usne
zć	*(je) razćeraš, bezćutna*	(je) rastjeraš, bešćutna
zp	*izpod, izpovjednik, razpoloženje*	ispod, ispovjednik, raspoloženje
zk	*razkošno, nizkih, razkriljenog*	raskošno, niskih, raskriljenog
zt	*izticanjem, (su) proiztekle, raztegnutim*	isticanjem, (su) proistekle, rastegnutim
zs	*bezsvjestno, razsipno, razsvjeta*	besvjesno, rasipno, rasvjeta
zš	*razštrkani, izškolovati*	raštrkani, iškolovati

ob	*obćenjem, sveobće, obstanka*	općenjem, sveopće, opstanka
bs	*robski, absolutne, obstanka*	ropski, apsolutne, opstanka

Pri bilježenju pridjeva, vrlo su zanimljivi pridjevi složeni od dviju riječi. Iz teksta je očito da preciznoga pravopisnoga pravila nije bilo. Također, uz pravopis u primjerima je uočljiv i slovopis koji se razlikuje od suvremenoga, no o tome se govori u sljedećem poglavlju. Pisanje pridjeva koji se sastoje od dva dijela u suvremenome se hrvatskome jeziku pišu prema sljedećem pravilu: pišu se kao složenice ako su to „pridjevi složeni s prilogom koji pojačava, umanjuje ili uopće pobliže označuje pridjev, a priložni se dio posebno ne ističe i nema svog naglaska kao npr: svjetlozelen, jasnožut, tamnomodar, tamnoplav, bljedoplav, bjelozelen, otvorenozelen…" (Babić, 2010.: 61.) navedeni pridjevi pišu se rastavljeno ako se žele posebno istaknuti. Kao polusloženice pišu se „sastavljeni pridjevi ravnopravni značenjem ili odnosom: češko-poljski (odnosi), crno-bijela (šahovska ploča), bijelo-crveni (grb), crveno-bijelo-plava (zastava)..." (Moguš, 2010.: 61.) Primjeri iz djela i usporedba sa suvremenim jezikom:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
tamno-modre, tamnomodroj, tamno-modri	tamnomodre, tamnomodroj, tamnomodri
smedjo-plavkastih	smeđe-plavkastih
bliedo-mramornoga	blijedo-mramornoga
čovjeko-ljubiva	čovjekoljubiva

Prema tadašnjemu pravopisu i neki su se veznici pisali rastavljeno, dok se u suvremenome jeziku pišu sastavljeno. Osim toga, veznik *ali* bilježi se bez *i* na kraju, odnosno kao *al*:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
za to	zato
nego li	negoli
al	ali

Brojne su pravopisne razlike u odnosu na suvremeni jezik pri bilježenju priloga. Većinom su se odvajali predmetci od priloga, dok u suvremenome jeziku nije tako te se odvajanjem predmetka i priloga mijenja značenje – npr. „biti poznat nadaleko/ ići na daleko putovanje; pogledati nadesno/ pogledati na desno oko; dobiti što napismeno/ dobiti na pismeno traženje‟ (Babić, 2010.: 66.):

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
u istinu	uistinu
na čas	načas
od prvo	otprve
i onako	ionako
u obće	uopće
s nova	iznova
u ostalom	uostalom
svakiputa	svaki puta
prviputa	prvi puta
višeputa	više puta
usljed	uslijed
do sada	dosada
po malo	pomalo
u susred	ususret
na čistu	načisto
u malo	umalo
na jedanput	najedanput
na žao	nažao
na to	nato

Pravila o pisanju prijedloga *s* i *sa* nije bilo. U suvremenome je jeziku situacija drugačija pa se prijedlog *sa* rabi samo ispred onih riječi koje počinju glasovima *s*, *š*, *z*, *ž* (*sa suncem, sa šume, sa zimom, sa živice*), ispred zamjenice *mnom* i ako iza njega slijedi samo jedan glas (*sa o*). (Ham, 2009.: 99.) U svim ostalim situacijama rabi se prijedlog *s*:

	Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik

prijedlozi s/ sa – nema pravila	*sa svojima šarenima telcima, sa svojom učiteljicom klavira, sa prozora, sa nikakovom brigom, sa visokim čelom, sa poznanstvom; s tom tvojom, s tim pismom, s tom ljubavlju*	sa svojima šarenima telcima, sa svojom učiteljicom klavira, s prozora, s nikakvom brigom, s visokim čelom, s poznanstvom; s tom tvojom, s tim pismom, s tom ljubavlju

Niječni oblik glagola htjeti u prezentu Kozarac je bilježio odvajanjem niječnice od glagola. U suvremenome hrvatskome jeziku dopušteno je dvostruko bilježenje, odnosno sastavljeno i rastavljeno:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
ne ću > Za to ti ne ću ni ovo skriti, makar se Ti i ljutio na me, makar Ti i na žao učinila, ali inače ne mogu...	ne ću, neću
ne će > I danas su ferije, draga gospodjice Charloto, velike ferije; veselite se, ne će biti škole!	ne će, neće

Pri bilježenju brojeva, uočljivo je da norma nije bila čvrsta. Prema tomu u djelu se nalaze primjeri rastavljenoga i sastavljenoga pisanja brojeva, ali i pisanja brojeva sa spojnicom. U suvremenome se književnome jeziku višeznamenkasti i redni brojevi te brojevne imenice pišu kao složenice – npr. *jedanaest, jedanaesti, dvadesetorica*. Rastavljeno se pišu višečlani glavni i redni brojevi koji nastaju slaganjem jednočlanih brojeva – npr. *dvadeset jedan*. (Moguš, 2010.: 63., 64.)

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
dvadeset i četiri godišnja (gospodja)	dvadesetčetverogodišnja (gospođa)
osamnaestogodišnja (djevojka)	osamnaestogodišnja, osamnaestgodišnja

	(djevojka)
šesnaestgodišnju (djevojčicu), šesnaest-godišnje (djevojče)	šesnaestgodišnja/ šesnaestogodišnja (djevojčica), šesnaestgodišnje/ šesnaestogodišnje (djevojče)
četiri-godišnjeg (braka), četirigodišnji (brak)	četverogodišnjeg (braka), četverogodišnji (brak)
šestdesetgodišnje (starosti)	šezdesetgodišnje/ šezdesetogodišnje (starosti)

Slovopis

Slovopis zagrebačke filološke škole potvrđuje se i u ovoj Kozarčevoj noveli, a razlikuje se od slovopisa suvremenoga hrvatskoga jezika. Tako se prema tadašnjoj normi fonem /ć/ bilježio slovima *tj* i *ć*; fonem /đ/ slovima *dj* i *gj*; fonem /r/ samoglasnim *r*. Dvoglasnik /ie/ bilježio se kao *ie* kada je dug, a kao *je* kada je kratak. Važno je napomenuti da u tekstu nisu pronađeni oblici sa samoglasnim *r* te sa *tj* i *gj*. Primjeri:

	Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
/ć/=tj, ć	*viećem, većma, neizvjestnošću*	vijećem, većma, neizvjesnošću
/đ/=dj, gj	*takodjer, medju, uvriedjen*	također, među, uvrijeđen
/r/=r	/	/
/ie/=ie, je	*bieli, vieka, sviet; uvjek (ali i uvijek), poslje (ali i poslije); djeteljina, djetinjstva, djevojka*	bijeli, vijeka, svijet; uvijek, poslije, vjerujući, djetelina, djetinjstva, djevojka

Pri bilježenju dvoglasnika odstupanja su prisutna u riječima *uvjek* i *poslje*. Naime, dvoglasnik se bilježi s *je* kao da je kratak, umjesto s *ie* kao što je bilo sukladno tadašnjoj normi. No, u tekstu se pronalaze i oblici s *ije* koji pripadaju suvremenomu jeziku, *uvijek* i *poslije*.

Osim spomenutih pravopisnih, česte su i slovopisne razlike u bilježenju priloga:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
težko	teško
odkako, od kako	otkako
naviek	navijek
bezsvjestno	besvjesno

Morfološka obilježja

Imenice

Prema slovnicama zagrebačke filološke škole, vrlo je važno obilježje bio sklonidbeni nastavak –(a)h u genitivu množine zbog kojega su se slovničari te škole i nazivali *ahavcima*. Međutim, u djelu primjera množinskoga genitiva s ovim nastavkom nema. Svi primjeri genitiva množine jednaki su genitivu množine u suvremenome jeziku. Uz to, važno je napomenuti kako je nastavak u genitivu množine imenica e-vrste u suvemenome jeziku uvijek –a. Primjeri:

	Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
G mn.	*gibkost njezinih kretnja* *oštraci vojničkih sablja* *poradi onih njezinih suza*	gipkost njezinih kretnja oštraci vojničkih sablja poradi onih njezinih suza

U dativu, lokativu i instrumentalu množine nastavci su bili nesinkretizirani što je razlika u odnosu na suvremeni jezik. U suvremenome su jeziku nastavci sinkretizirani, a „dativ, lokativ i instrumental razlikuju se samo po značenju u rečenici: Približavamo se brodovima. Razgovaramo o brodovima. Putujemo brodovima.“ (Težak, 2009.: 104.) No, treba napomenuti da u djelu nije pronađen ni jedan dativ množine. Primjeri i usporedba:

	Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
D mn.	/	/
L mn.	(*izpitivajuć*) *o dohodcih* (*dobarca*), *u suzah* (*cijelivala*), *o nekakvih dužnostih*	(ispitivajući) o dohocima (dobara), u suzama (cijelivala), o nekakvim dužnostima
I mn.	(*lice joj se namreškalo*) *nebrojenimi sitnimi nabori*, (*biserke*) *sa rumenimi nožicama* (odstupanje*: sa onima poniznima riečima*), *(posavsak*	(lice joj se namreškalo) nebrojenim sitnim naborima, (biserke) s rumenim nožicama, (po svem selu) s ljeskajućim

	sela) sa ljeskajućimi se crkvenimi tornjevi	crkvenim tornjevima/ s crkvenim tornjevima koji su se ljeskali

Nadalje, još je jezičnih osobitosti koje Kozarčev jezik čine različitim od suvremenoga književnoga jezika. Tako je imenica *ljubomora* u suvremenome jeziku ženskoga roda, a u jeziku devetnaestoga stoljeća bila je muškoga roda što dokazuju sljedeći primjeri:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
mali ljubomor	mala ljubomora
tragedija ljubomora	tragedija ljubomore
ljubomor	ljubomora

Poput imenice *ljubomora,* imenica *fotelja* u suvremenome je jeziku ženskoga roda, a u jeziku devetnaestoga stoljeća bila je muškoga roda:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
na nizki fotelj	na nisku fotelju
u širokom fotelju	u širokoj fotelji

Tuđa imena kojima se dodaju nastavci hrvatskoga jezika autor bilježi sa spojnicom dok se u suvremenome hrvatskome jeziku nastavak samo dodaje osnovi, bez spojnice:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
čarobne glasove Flotow-ljeve "Marte"	čarobne glasove Flotowljeve "Marte"
sve do Oberammergau-a	sve do Oberammergaua

Zamjenice

Osobna zamjenica *ona* u suvremenome hrvatskome jeziku u akuzativu ima dva nenaglašena oblika – *ju* i *je*. „Prednost ima lik ju jer je sustavan (prema naglašenom nju), dok je oblik je

preuzet iz genitiva (prema naglašenomu nje).“ (Težak, 2009.: 126., 127.) Lik *je* koristi se kako bi se izbjeglo ponavljanje istoga sloga – npr. *Poštuju je svi*. U jeziku zagrebačke filološke škole osobna je zamjenica *ona* u akuzativu imala nenaglašeni oblik *ju*:

	Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
A jd. *ju*	*ali nagovoriše ju* *spraviše ju prije reda u grob* *nadje ju kod glasovira*	ali nagovoriše ju spraviše ju prije reda u grob nađe ju kod glasovira

Nadalje, oblik zamjenice *što* u genitivu je glasio *česa*. Sukladno tomu, neodređeni oblici zamjenice *što* tvorili su se od prefiksa i oblika *česa*. Suvremeni jezik zamjenicu *što* u genitivu bilježi oblikom *čega*:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
česa	čega
nečesa	nečega
ničesa	ničega

Pravila za tvorbu neodređenih zamjenica s prefiksom *ni* i uporabe prijedloga nije bilo. Odnosno, takve su se zamjenice pisale bez umetanja prijedloga između prefiksa i zamjenice. Za razliku od toga, u suvremenome se hrvatskome jeziku prijedlog umeće između neodređene zamjenice i prefiksa (Ham, 2009.: 67.):

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvaski jezik
(nije) za ništa	(nije) ni za što
na ničem	ni na čem

Pridjevi

Također, raspored je navezaka u zamjeničko-pridjevnoj sklonidbi pravilan, osim u lokativu jednine gdje je navezak –u, koji je inače pripada dativu. Važno je napomenuti da u tekstu nije

zabilježen dativ bez naveska –u te da navezak –e nije zabilježen ni u dativu niti u lokativu jednine:

	Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
G jd.	*cieloga, tiesnoga, nevinoga*	cijeloga, tijesnoga, nevinoga
D jd.	*njenomu, mladomu, bezbrižnomu*	njezinomu, mladomu, bezbrižnomu
L jd.	*po svomu novcu, u mom naručju*	po svom/ svome novcu

Glagoli

Glagolski pridjevi sadašnji i prošli vrlo su česti u djelu. Glagolski prilog prošli tvorio se od infinitivne osnove i nastavka –v, dok se u suvremenome se jeziku infinitivnoj osnovi dodaje nastavak –vši ili –avši. Glagolski pridjev sadašnji posebna je sklonjiva vrsta pridjeva koja je u suvremenome hrvatskome jeziku manje zastupljena:

	Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
glagolski pridjev sadašnji	*umirajuću (ljubav), dojdući (život), analizirajućim (pogledom)*	umirajuću (ljubav), nadolazeći (život), analizirajućim (pogledom)
glagolski prilog prošli	*naslušav se, udav se, zaviriv, ne mogav, ušav*	naslušavši se, udavši se, zavirivši, ne mogavši, ušavši

Perfekt povratnih glagola nije krnji, odnosno uz glagolski pridjev radni i česticu, odnosno zamjenicu *se*, dodavao se glagol biti u trećoj osobi jednine prezenta. U suvremenome je književnome jeziku perfekt povratnih glagola krnji u trećoj osobi jednine, dok je u ostalim osobama potpun. Brojni su primjeri:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
se je obukao *se je bavio* *se je izgubila* *se je nasmiešio*	se obukao se bavio se izgubila se nasmiješio

suvemeni hrvatski jezik, glagol *obući se*
1. obukla sam se
2. obukao si se
3. obukao se
4. obukli smo se
5. obukli ste se
6. obukli su se

Glagolski se oblici *želila je; hćela je, hćeli su, hćede; bolila su* danas smatraju dijalekatnim oblicima, odnosno slavonizmima, no u Kozarčevo su doba pripadali normi književnoga jezika (Ham, 2008.: 255.):

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
želila je	željela je
hćela je, hćeli su, hćede	htjela je, htjeli su, htjede
bolila su	boljela su

Prilozi

Uz slovopisne i pravopisne razlika sa suvremenim jezikom, među prilozima dosta su česte zastarjelice:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
nigda	nikad
tude	tu
vanredno	izvanredno

odkle	odakle
negda	nekad
koli	koliko
prem	premda
juče, jučer	jučer
jošte	još
većma	većinom
odavle	odavde
dole	dolje
lično	osobno
počam	počevši
toli	toliko
mal'ne, malo ne	gotovo, umalo
uzamance	redovno
posvema	posve
pridušeno	prigušeno

Prijedlozi

Također, pojavljuju se prijedlozi koji su danas stilski obilježeni i smatraju se zastarjelicama:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
proti	protiv
izim	osim

Veznici

Uz već spomenute veznike koji se pravopisno razlikuju od veznika u suvremenome hrvatskome jeziku, pojavljuju se veznici koji se danas smatraju zastarjelicama:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
nu	no
dočim	dok

Čestice

Kao što je već spomenuto, mnogi su priređivači Kozarevih djela mijenjali njegov jezik, smatrajući ga zastarjelim i punim dijalektizama. A upravo su dijalektizmi rijetki te kao jedini istaknuti primjer uočljive su sljedeće čestice koje pripadaju slavonskomu dijalektu:

Mira Kodolićeva	suvremeni hrvatski jezik
…samo mi o tome nekate govoriti!	…samo mi o tome nemojte govoriti!
neka se (naći uvriedjen)	nemoj se naći uvrijeđen

Zaključak

Analizirajući jezik novele Mira Kodolićeva, autora Josipa Kozarca, te uspoređujući ga sa suvremenim jezikom, važno je istaknuti da jezik kojime je novela napisana sadrži jezična obilježja zagrebačke filološke škole. Pravopis je morfonološki, a to je značajna razlika u usporedbi sa suvremenim jezikom čiji je pravopis fonološko-morfonološki. Slovopis se također razlikuje od suvremenoga slovopisa, posebice u bilježenju dvoglasnika *ie*. Što se tiče analize i usporedbe vrsta riječi, sklonidba imenica bilježi nastavke u pojedinim padežima kojih nema u suvremenome jeziku. Zamjenice obilježava stari genitivni oblik *česa* i oblik *ju* zamjenice *ona* u akuzativu jednine te neumetanje prijedloga između predmetka *ni-* i neodređene zamjenice. Pridjevi se razlikuju pravopisno i slovopisno od onih u suvremenome hrvatskome jeziku, a navesci su vrlo česti. Norme o bilježenju brojeva nije bilo. Razlika prisutna u bilježenju glagola očituje se promatrajući 3. osobu jednine perfekta koja nije bila krnja, vrlo su česti bili glagolski pridjevi, a prezent glagola *htjeti* pisao se odvojeno od negacije. Prilozi, prijedlozi i veznici uz pravopisne i slovopisne razlike karakteriziraju i zastarjelice. Usklici nisu pronađeni u djelu.

7. Popis literature

Izvor

Kozarac, Josip Mira Kodolićeva, Tisak i naklada Antun Scholza, Zagreb, 1895.

Literatura

Babić, Stjepan, Moguš, Milan Hrvatski pravopis, Školska knjiga, Zagreb, 2010.

Damjanović, Stjepan Filološki razgovori, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2000.

Slavonske teme, Pergamena, Zagreb, 2006.

Ham, Sanda Jezik Josipa Kozarca, Zagreb, 1993. (doktorski rad u strojopisu)

Jezik zagrebačke filološke škole, Matica hrvatska, Osijek, 1998.

Povijest hrvatskih gramatika, Globus, Zagreb, 2006.

Pristup jeziku Josipa Kozarca, Šokačka rič 6, Zbornik radova Znanstvenog skupa slavonski dijalekt, Vinkovci, 2008., str. 231. – 285.

Školska gramatika hrvatskoga jezika, Školska knjiga, Zagreb, 2009.

Govori li Kozarčeva Tena slavonski?, Jezik, god 56., br. 2, Zagreb, 2009., str. 53. – 64.

Sekereš, Stjepan Sintaksa rečenice u Kozarčevim Mrtvim kapitalima, HAZU, Radovi Centra za znanstveni rad Vinkovci, br. 5, 1984.

Štampar, Emil Predgovor u Djelima hrvatskih pisaca, Josip Kozarac, Zora, Zagreb, 1950.

Težak, Stjepko, Babić, Stjepan Gramatika hrvatskoga jezika, Zagreb, 2009.

Veber Tkalčević, Adolfo Brus jezika ili zagrebačka škola, Vienac, 1884.